

SLOVENSKI NAROD.

Knjiga vseh dan popoldne, izvenredni dodatki in premije.

Iskanje: Prostor 1 m/m x 54 m/m za male oglase do 27 m/m višine 1 K, nad to višino vsi oglasi 1 m/m x 54 m/m 1 K 50 v. Uradni razglasili in poslani ter notice isti prostor po 2 K, ženitne ponudbe in poroke pavšalno 80 K. — Pri naročilih nad 10 objav popust.

Vprašanjem glede inseratov naj se priloži znamka za odgovor.

Upravištvu „Slov. Naroda“ in „Narodna Tiskarna“ Knjižna ulica št. 5, pritličje. — Telefon št. 304.

„Slovenski Narod“ velja v Ljubljani in po pošti v Jugoslaviji:

celoletno naprej plačan	K 180—	celoletno	K 240—
polletno	90—	polletno	120—
3 mesečno	45—	3 mesečno	60—
1	15—	1	20—

Pri morebitnem povzemanju se ima daljša naročnina doplačati. Novi naročniki naj pošljejo v prvi naročnino vedno 20 po naloznici. Na samo pisarna naročila brez poslatve denarja se ne moremo ozirati.

Uredništvo „Slov. Naroda“ Knjižna ulica št. 5, 1. nadstropje. Telefon št. 34.

Dopise o prejemih in podpisane in zadostne hraniti. Rokopisov ne vrača.

Posamezna številka velja 1 krono.
Pošilnina plačana v gotovini.

„V boju za golo življenje“

Vseučiliški profesor v mestu Halle ob Saali E. Abderhalden je napisal dne 28. maja 1920. v »Neue Freie Presse« globoko pretresljiv članek o sodobni usodi nemške znanosti in njenih adeptov, o katerih bo poročala tudi objektivna nemška zgodovina poleg marsičesa dobrega, znamenitega, velikega tudi dokaj nerazumljivega in vse graje vrednega izza časov velenemškega imperijalizma in njegovih za vse nemštvo tako strašnih usodopolnih stremeljenj. Slovenski izobraženec, ki je bil gojenec kake nemške almae matris, mora z globokom sočutjem, ki ga rodi umevanje prave znanosti, ki je internacionalna, slišati obupne, smrtnega duha polne tožbe tudi nemškega učenjaka, zavedajoč se pomena pesnikovih besed: »Kako strašna slepota je človeka!«

Odlomek iz članka se glasi:

»Nič iz naroda ne sluti, kakšen pot trpljenja se je začel za delavnega znanstvenega raziskovalca. Brez tolažbe stoji v svoji delavnici, ki mu je nekoč prinašala bogatih uspehov. Nikjer ni nagon do dela večji kot v znanstveniku. Množica problemov je pred njim. Ne more se jih lotiti, ker mu nedostajajo sredstev. Še nikdar ni bil naval mladih mož, ki se hočejo popolnoma posvetiti znanosti, večji kot sedaj. Z boleznimi srcem jih moramo zavracati. Tam, kjer je prej plalo in valovalo znanstveno življenje, je zdaj vse opustošeno. Marsikateri institut se bo še moral zapreti. Marsikateri dober izsledovalec bo prisiljen, baviti se ne s prostim izsledovanjem, ampak z roboto za denar. Katastrofa znanosti pomeni katastrofo industrije in trgovine. Blagostanje naroda je najtesneje združeno z napredkom znanosti. Smrt znanosti je ne le zastanek, ampak nazadovanje vsakega napredka, tudi socialnega. Znanost ne uspeva v življenju, prepolnem skrbi. Znanstveno raziskovanje in poučevanje zahteva osebnosti, ki lahko zro prosto in veselo v bodočnost. Razne nemške države podpirajo na vse načine napredek znanosti. Neizrekljiva bol nas navdaja, ko mislimo, kako delajo v drugih državah učenci nas Nemcev, ki smo do dela obubožani in smo brez sredstev za pospeševanje znanosti, za napredek na znanstvenem polju.

Zares kruta usoda!

Tako nemški učenjak, ki se morda zaveda, da osebno ni nič zakrivil pri tem obupnem stanju nemške vede, njene bodočnosti in bodočnosti nemškega naroda. Kako pa je v dušah onih nemških učenjakov, ki so sokrivi velike nesreče svojega naroda? In te je bila žal, preogromna večina! Kolikokrat so v zadnjem desetletju pred izbruhom vojne kruto žalili slovanske slušalce in narode in jim na mestu blagoslovljenega kruha čiste znanosti nudili kamen sovistične nestrupnosti in nevredne ošabnosti!

Častnih izjem v tem oziru se danes po širnem slovanskem svetu, polnem mladega znanstvenega življenja, s hvaležnostjo spominjamo in izražamo nado, da bo nemška znanost, ki je v preteklosti tako obogatila duševnost vsega kulturnega sveta, zopet našla pot »v deželo duhov«, iz katere je tako hedno zašla v nesrečo sedanje dobe.

V sedanjosti pa je stanje nemške republike duhov in s tem obeh republikanskih držav, posebno pa še avstrijske republike po gotovo objektivni sodbi nemškega znanstvenika Abderhaldena, ki prav nič ne pretirava, brezupno in bo ostalo tako še dolgo, dolgo dobo.

Kdor ima zdrav razum, se ne bo skušal združiti na življenje in smrt z državo, ki mora zreti s strahom in trepetom v bodočnost, ki nima življenskih pogojev za svoj obstanek. Tak sklep bi bil proti bistvu človeške nature, ki se hoče, ako je še kolikaj zdrava, ohraniti!

Le popolna duševna zdvojenost in zmedenost, ki ima svoje prvotne korenine v obupnem gospodarskem stanju lastne dežele, more roditi misli in nazore o vrednosti življenja, kakršne razvija nesrečen nemški mislec-pravnik v strokovni reviji »Juristische Blätter«. Če so čitali naši ljudje na Koroskem in Nemci, kolikor jih živi v našem Korotanu, razpravo tega nemškega znanstvenika — ime je brez pomena, saj mož anonimno zastopa tisoče in tisoče enako zdvojenih nemških duš! —, tedaj se jim morajo odpreti oči. Če niso i oni zapisani Morani. Najzgovornejša in najprepričevalnejša propaganda za Jugoslavijo je ta nemška razprava, ki ji ni treba dodajati niti besedice, ker bi vsaka beseda le zmanjšala porazno prepričevalnost teh nemških premišljevanj o življenju v nemški Avstriji.

Evo nekaj stavkov iz te razprave po »N. Fr. Presse«:

»Podobni smo ponesrečencem na razbiti ladij, ki se utegne vsak trenutek pogrezniti v visoko valovje. Vsi oni, ki se skušajo na razbitih deskah rešiti, ne morejo na suho. Za en del njih, za slabše velja klic: »Fort mit Schaden!« (Pogini v prilogi drugim!), da se ostali rešijo iz smrtno stiske. Kdor ne sodeluje aktivno pri rešitvi danes za življenje nesposobne države, kdor ne priznava potrebnih vrednot ali živi za delavce, mora zapustiti deželo ali življenje. Da ne pride naposled do boja vseh proti vsem, da se ne borijo nočnejši proti slabejšim z nohti in

zobmi in jih ne treščijo z neusmiljeno pestjo v globočino, naj se vsaj onim, ki so s svojim nagonom samohrane pri kraju, odpro na stečaj vrata na drugi svet, onim, ki hrepenijo po dobroti prosto izbrane usmrtnice s strokovnjaško pomočjo. Samomori množic naj se državno organizujejo! Patrijotom, ki hočejo pomagati z žrtvijo svojega življenja nesrečni domovini, se to naj ne zabranjuje z zakonom. Zdravnikom se naj prizna zasilno pravo, sodržavljanu, ki ga dežela ne more več hraniti, ob oblastveni kontroli pripomoči do konca življenja kolikor mogoče brez bolečin in muk.

D. M.

Čehi in Bolgari.

Dne 7. maja je neko bolgarsko združenje v Pragi priredilo predavanje o »spravi Bolgarov in Srbov«. Predaval je prof. Šak. ki je več let živel na Bolgarskem. Delil je pri tem tudi brošuro: »Trije dokumenti, ki kažejo na prave povzročitelje druge balkanske vojne«. Bistvo Šakovih izjavljani je bilo: Ako se hočejo Srbi in Bolgari spraviti, morajo Srbi priznati, da so tudi oni krivci, ter Makedonijo vrniti Bolgarom.

Mi moramo tu pred vsem ugotoviti, da so na tem praškem predavanju rabili zastarelo terminologijo. Ne gre več za razmerje med Bolgari in Srbi, ampak gre za Bolgare in Jugoslovane. Makedonija je del Jugoslavije in je istotoliko hrvaška in slovenska kakor srbska. Ko je šlo lani za Korosko, nismo govorili in ne bi pustili govoriti, da gre le za Slovence in Avstrijo; bila je to in je še splošno jugoslovanska stvar, za katero so baš Srbi zastavili svoj ostri meč. Naši najhujši sovražniki bi bili radi, da bi se vračanje ozemlja, okupiranega zdaj od Italijanov, tika le Slovencev in dela Hrvatov; a hvala Bogu, stoji ves Beograd za nami, kadar je treba zavzeti stalnice proti Italijanom. Dobro se še spominjamo, s kakim zanosom in iskrenim navdušenjem je letos na javnem shodu Demokratske stranke o naši pri-

morski neodrešeni zemlji govoril baš makedonsko - srbski poslanik Agatonović. Noben Slovenec ali Hrvat ne bi zmogel močnejše note.

Zavest ene jugoslovanske domovine je dandanes trdna. Če jo zadene ob Karavankah, se čuti zadeto tudi ob Vardari. Če ji mešaš Makedonijo, imaš opraviti tudi s Hrvatsko in Slovenijo. To je dejstvo in s tem dejstvom mora računati vsaka politika drugih držav.

Vemo, s kakimi sredstvi skušajo Italijani zrahljati vezi med deli Jugoslavije. Poskusi so seveda zaman, a kažejo, kakšne namere imajo. Italijani so Italijani; a Čehi bi morali biti — Čehi ter bolgarskim gostom povedati, da oni poznajo le — Jugoslavijo, ne pa samo nekdanje Srbije, ki jo je napadel Ferdinand Koburški, takrat obožavani bolgarski kralj.

V Pragi naj nam ne zamerijo, ako opozarjamo praške prijatelje, da bodo oprezní, ako jih hoče kdo zapeljati, da bi zaplesali kake bolgarske ekstrature.

Važnost bolgarsko - jugoslovanskega izmirjenja priznavamo tudi mi, samo eno smemo zahtevati, da se ne zamolčujejo ali celo taje neke brezdvomne činjenice, n. pr. ta: da eksistira le ena nedeljiva Jugoslavija.

Telefonska in brzojavna poročila.

PANIKA NA BEOGRADSKI BORZI.
LDU. Beograd, 2. junija. Na današnji borzi je prišlo do ozromnega poloma. Vse tuje valute so silno pale. Izgube, ki so zadele velike trgovce in borzne špekulante, ki so špekulirali v tuji valuti, znašajo na milijone. Kot vzrok temu padcu se navaja dobro stanje žetve in izprememba v političnem položaju. Karakteristično je, da se sedaj v Beogradu čim dalje bolj prodajajo hiše. Hiš je naprodaj

liral v tuji valuti, znašajo na milijone. Kot vzrok temu padcu se navaja dobro stanje žetve in izprememba v političnem položaju. Karakteristično je, da se sedaj v Beogradu čim dalje bolj prodajajo hiše. Hiš je naprodaj

kolikor kdo hoče. Istotako je naprodaj mnogo nepremičnin. To pomenja, da gre špekulacija za tem, da proda nepremičnine še sedaj, dokler so cene visoke. Vsled velike ponudbe nepremičnin jim je začela cena zelo padati.

ZA ČRNO GORO.

LDU. Beograd, 1. junija. Minister za finance je odobril kredit v znesku 1 milijona dinarjev za nakup živine in drobnice za Črno goro, kakor tudi 2 milijona dinarjev za nabavo živil in 8 milijonov dinarjev za nabavo tovornih avtomobilov, ki bodo vozili hrano in druge potrebščine za Črno goro. Istotako je podpisal sklep, da se izplačajo plače in pokojnine v znesku 11 milijonov dinarjev, črnogorskim uradnikom, ki za avstrijske okupacije niso dobivali prejemkov. Izplačevanje teh plač in pokojnin se bo pričelo, ko bo glavna kontrola v Črni gori pripravila v ta namen vse potrebno.

ITALIJANI IN ARNAVITI.

LDU. Beograd, 1. junija. Iz Počgradca je došla vest, da so Italijani bombardirali Lješ, ker so jih pred par dnevi napadli v okolici Arnaviti.

VSTAJA V ALBANIJ.

LDU. Beograd, 2. junija. »Progres« poroča iz Skadra: Vstaja proti vladi traja dalje. Pred nekaterimi dnevi so imeli vstasi krvav spopad z vladnimi pristaji pri Brozi, pri katerem je bilo mnogo mrtvih. Vstasi napadajo tudi Italijane. Ko so Italijani premestili nekaj svojih čet iz Skadra, so te oddelke napadli vstasi pri Bušati; pri tem je padlo 37 italijanskih vojakov z majorjem na čelu. Razen tega so vstasi zaplenili mnogo masti in vojnega materiala. Isti časopis objavlja to-le vest iz Počgradca: Vedno očitnejša je namera vstajev, da iztirajo Italijane iz Valone in drugih krajev, ki jih imajo Italijani zasedene. Oddelek vstajev je napadel Italijane pri Tepeleni, hoteč zavzeti to mesto. Italijani so začeli streljati s topovi in so se Arbanasi morali umakniti. Nato pa so ponovno napadli in so res izgnali italijanske čete iz Tepelene. Ujeli so 400 italijanskih vojakov, zaplenili nekoliko topov in vojnega materiala, potem pa so zavzeli Prometi in Brozi in prišli do Valone, kamor so se umaknile vse italijanske čete iz okolice. Italijani z mrzlično naglostjo utrjujejo postojanke okoli Valone z bodečo žico in okopi.

ZARUBLJENA AVSTRILIJA.

Dunaj, 2. junija. Današnji dan pomenja velik preokret v političnem

Dr. Iv. L-h:

Slovenski pesnik o Ameriki.

Po obliki nas spominjajo te pesmi na šolo Simona Gregorčiča. V mnogih nahajamo odmeve iz življenja naših rojakov, trenutke življenja in srca in duhovite refleksije na vsakdanjost. V večini pesmi prevladuje idealizem in navdušenje in čutimo prav dobro mlado pevsko silo, ki gre preko vseh zaprek v lep boljši svet pesmi in poezije. Ena pesem je posvečena A. Medvedu in ena Ketteju. Medved je bil v Šmariji kaplan za časa, ko je bil ameriški pesnik še otrok. Mogoče se ga celo spominja: a gotovo se: zato ni čuda, da mu je A. Medved pri srcu.

Da posvečene tri kitičje Ketteju, je dokaz, da pozna naše moderne pesnike in da se mu je Kette najbolj priljubil, ker tudi pri njem rada zavzveni satirična struna.

Zelo nežna pesem je »Moji Pavlici«. To je pesnikova sestra, ki mu je prinesla šmarice za rojstni dan. Konec se glasi:

Ta nežni šopek, sestra, mi domovine je spomin, sanjave holme gledam v njem in cvetje hribov in dolin. V pozdrav srčno ti to želim, da bi ljubila narod svoj, vsedkar tako zvesto kot on, ki bil je oče tvoj in moj.

Istotako govori pesem »Slovenki«, posvečena neki rojakinji M. H.:

V življenju malo dni si zrla očeta naših rodni svet, a vendar si Slovenka vrla ostala že iz mladih let.

Četudi tula govorica doni krog tebe dan za dnem, najbolj se ti zjasnilo lica, ko svojim govoriš ljudem.

Najmilika ti je pesem naša, ko v duhu slika dom krasen, najljubša knjiga, ki proglaša, kar čuti, hrepeni Slovan ...

Sloven se ti bolj rad zaleka, Slovenka vzor si mu povsod, srce nikdar ti ne odreka, ko ti dela kličo dragi rod.

V pesmi »Narodnjakinja« (N. Z.) silimo pohvalno besedo ženi, ki vestno izpolnjuje v tujini svojo narodno dolžnost:

Besede tvoje ljubezne bodrijo duše omahljive, budijo up v prihodnji čas, ko lepši dan pozdravi nas. Teži te doma našega trpljenje, teži Slovenije litanje, želiš ji iz srca globin, da bi svoboden bil nje sin.

O naj bi dolgo je krasila naš rodni krog, Slovenka mila, in naša srca dvigala, ljubav do roda vžigala!

»Prijetelju« dr. F. J. K., ki je leta 1912 promoviral na univerzi, piše pesnik pesem prigodnico, kjer pravi:

Ko stopil v novo boš življenje značaj ti kremenit ostani, kar svetega je v tvoji duši, neutrtafeno in skrbno hrani!

Ne zabi, da so te rodile gorenjake stalnate planine, da te rodila zemlja krasna, prepolna blažene miline.

V tej zemlji biva ljudstvo široko neomajeno kot aje smelost, pod njim ti vohaj slavi voljo, močjo po duhu to voljo.

Njih vreden sta ti vsaki kitič, go pusti rosnega življenja,

spomin na njih naj lajša tebi vse ure zemskega trpljenja!

Nastala je svetovna vojna. Med našimi izseljenci onstran morja je bila precej razširjena protiaustrijska misel. Saj so tam lahko spoznali, v kakšni krivični državi so živeli. Še nekaj let in cela slovenska zemlja bi se bila preselila — za morje. Marsikateri slovenski dom je v zadnjih letih rešil — ameriški denar. Naši ameriški rojaki so bili poklicani, da govorijo za nas, ko mi nismo mogli govoriti, oziroma ko so za nas govorili naši narodni izdajalci in se je njih glas smatral za glas naroda. Oče našega pesnika je imel v tem oziru že jasne nazore, ki jih je pisal tudi v pismih svojim prijateljem. Dobro je poznal naše žalostne razmere, saj jih je bil občutil v svojem lastnem življenju. Zato se je tudi v sinu oglasila leta 1917. skrb, kaj bo z nami. V pesmi: »Kako ti je, Slovenija, mati moja?« čitamo:

Le ti, Slovenija, v sibirski vprašujem kaj ti prinese moritve čas, pogled tvoj, ali pa ti zemlja svojo podarila svetlobo smeli glasi?

Le ti, ki smo tako ljubili tebi, čitamo ti sedaj in znanost,

mar nismo padli zdaj v brezbržnost topo in se v komodnost leno zatopili?

O brajce, v dnevi lučih strastnih bojev naj srčna kri nam bo kot solčna sila, možat pogum naj dušo nam napaja. Besneča vihra rod ne bo zlomila, če kakor hrasti sredi starih sum ostane stalen nam srce in um.

O sin v tujini! Pojmi čas rešitve! Slovenija vzdihuje po pomoči, usmili se mučencev plakajočih, da sreče dan sledi bo smrtni noči, da v slavi vekoviti bo povsod mogočno živel ves slovenski rod!

Tako je pel ameriški pevec ob času, ko so pri nas »pesniki« rimali: Srbe na vrbe.

Najlepša pesem iz te dobe je »Ladje bele, ladje lepe« (iz l. 1918). Podajam tu celo:

Ladje bele, ladje lepe, ki krasite ocean, kaj prinese ste iz daleč v svetli vami naš prihod?

Ste prinesle nam podpirave naših fanov v noč pojov, ali glase razdvojenosti, ali, srečni govorci, glase naše amo prihod, ali in kaj ti nam

